

דברים לזכרו של דר' ארז רפפורט ז"ל (1959-2009) – קווים לדמותו

מנחם ויסנברג

אף בחלומותיי הגרועים ביותר לא העליתי בדעתי שאצטרך יום אחד לכתוב דברי הספד לזכרו של ארז. כבר חודש חלף מאז הלך לבלי שוב והיעדרותו כל כך נוכחת!

מותו השאיר ריק גדול ומהדהד בכל תחומי הוראתו. יש בוודאי מורים נפלאים אחרים לפיתוח שמיעה, תורת המוסיקה או אנליזה שנקריאנית אך האופן שבו התחברו אצלו הדברים ואישיותו המלבבת והקורנת, יצרו דמות של מורה ייחודי ויוצא דופן שאין לו תחליף לצערי.

לראשונה נפגשו דרכינו בשנת 1982 כשהיה סטודנט שנה ב' באקדמיה למוסיקה בתל אביב בה לימדתי אותה שנה הרמוניה ליד המקלדת ובס ממוספר. אני זוכר כיצד כבר אחרי השיעור הראשון התפעם מהגישה אותה ניסיתי להנחיל לתלמידי. גישה אותה ספגתי בעצמי בשנות לימודי ב Mannes College. האקדמיה בתל אביב הייתה כאז כן עתה מעוז החשיבה ההרמונית האנכית וכל מה שקשור בתפיסה השנקריאנית- המציעה אלטרנטיבה לגישה זו- היה או זר ולא מוכר לסטודנטים במוסד זה, או מוזכר בביקורתיות הגובלת בלגלוג.

עם עזיבתי את האקדמיה בתל אביב לאחר שנת אחת בלבד, נטש גם ארז והמשיך ללמוד אצלי באופן פרטי עד שנת 1985. התמקדנו בעקר באותם נושאים בהם עסקנו באקדמיה וכן בפתוח המיומנות הריתמית. זו הייתה התקופה בה עסקתי רבות במוסיקה הפופולארית כמעבד, ובנגינת ג'אז כפסנתרן (במקביל לנגינתי הקלאסית). ארז היה מחובר בכל נימי נפשו לשני תחומים אלו. הוא הרמן ועיבד לפסנתר עשרות רבות של Standards אמריקאיים ושירי זמר עברי כחלק בלתי נפרד מלמוד ההרמוניה ליד המקלדת. זיקתו לעולם המוסיקה החוץ קלאסית הייתה מובהקת ועמוקה ביותר ללא קשר (ואולי עם קשר) לעולם המופלא של הרפרטואר הקלאסי הקנוני אותו אהב עד כלות.

בנוסף לעיסוק בהרמוניה ניסיתי לקרב אותו גם לתחום הקונטרפונקט בגישה שנקר ואני זוכר את הניצוץ בעיניים והכרת התודה של ארז כשהשאלתי לו את הספר הנפלא של זלצר ושכטר: Counterpoint in Composition. הוא היה נרגש ביותר ואסיר תודה על כך שנגלה לו עולם חדש ומרתק. הוא חש מיד ששמיעתו האינטואיטיבית תאמה להפליא את הגישה המיוצגת בספר, אלא שכאן גם קבל כלים אנליטיים שעזרו לו למלל את מה שחש באופן טבעי ואינסטינקטיבי, ולהביא את הדברים הללו למודעות ולהכרה.

ארז היה ללא ספק הבולט והמבריק מבין כל תלמידי. רגישותו המוסיקאלית המדהימה, טעמו המשובח, יכולותיו האינטלקטואליות והאנטליגנציה הבלתי רגילה שלו גרמו לכך שכבר בתקופת לימודיו אצלי התפתחה בינינו מערכת יחסים בו זמנית על שני מישורים -מורה תלמיד מצד אחד ועמית שווה ערך מול עמית אחר מן הצד שני.

היה ברור גם לו וגם לי שעליו להשלים את לימודיו הסדירים בכדי שיוכל להשתלב בהוראה אקדמית.

הבחירה הטבעית ביותר עבורו הייתה לנסוע ל-Mannes להמשך לימודיו, וכך אמנם עשה.

הלמודים בניו יורק ובעקר המפגש עם פרופסור קרל שכטר היו ספור אהבה מוצלח ביותר. ארז השתכלל בכל תחומי המיומנויות המוסיקאליות ובנגינה בפסנתר, והעמיק בתורת המוסיקה ובכל הנוגע לאנגליזה השנקריאנית בהדרכתו האישית והאוהבת של שכטר.

לאחר ארבע שנים (1985-1989) וקבלת תואר המסטר שלו בתיאוריה חזר ארז לארץ אך המשיך לכתוב את עבודת הדוקטורט שלו בהדרכת פרופסור שכטר, תהליך שהסתיים רק בשנת 2004!

שכטר רואה בעבודת הדוקטורט של ארז - על אספקטים ריתמיים/צורניים מסוימים במוסיקה הכלית של פליקס מנדלסון - עבודת מופת והוא מאד גאה בה. משך הזמן הארוך שבו נפרשה עבודת הדוקטורט הוא סימפטומאטי ליחסו של ארז לתחום הפרסום האקדמי. כתיבה זו עלתה לו בדמים, ונגדה את האופי האישי והבלתי פורמאלי שהיה תמצית אישיותו. הצורך לעסוק בפרטי הפרטים של הערות השוליים ואופן כיתובן היה מוציא אותו מדעתו, ובלם כל ניסיון נוסף להמשיך ולפרסם מאמרים אנליטיים בביטאונים מכובדים. ארז לא התעניין בקריירה אקדמית לשמה וסלד מהרעיון של שימוש במאמרים כמנוף לקדום או כקידום לחפור בו. צניעותו הגדולה וסלידתו מפרסום אכן היו לו לרועץ בכל מה שקשור לקידומו המקצועי במוסדות בהם עבד.

באישיותו של ארז היה דבר מה רוחני, טהור. זך ונקי מכל שיקול שאיננו ניסיון להבין את המוסיקה לעומקה מתוך עצמה, ולנסות ולהנחיל הבנה זו לתלמידיו. הסיפוק הגדול ביותר שלו היה למצוא זוג עיניים זוג אוזניים שיבינו לעומק את תובנותיו ויחושו את הדברים כמוהו באופן פיסי ממש.

ארז קדש את הספונטאניות והשאיר מקום רב לאלתור בהתאם להתפתחות השיעור. הוא סלד מכל פורמליזם עקר או דידיקטיות יתר. בזכות זכרונו הנפלא, מערכת האסוציאציות העשירה שלו וחוש ההומור המושחז והמבריק, ידע שיוכל לצלוח כל שיעור גם אם חשב עליו רק כמה דקות לפני שהחל. הוא האמין, ובצדק, שכמוסיקאי טבעי תמיד יידע להוביל את השיעור לחוף מבטחים, בוודאי עם ניסיון כשלו.

כל דוגמאטיות או נוקשות הייתה זרה לו, והוא היה פתוח מאד לשמוע גם באופן אחר וחדש יצירות שהכיר היטב ולימד שנים רבות. מצד שני היה ארז מאד דעתן ונחרץ, אבל תמיד מתוך הסתמכות על החומר המוסיקאלי גופא ובגישה מעשית ולא ספקולטיבית. המוסיקאליות המידבקת שלו סייעה לו רבות לשכנע את המפקקים בצדקת טענותיו.

יכולתו להקשיב לקולות הפנימיים ולמימד העמק השלדי של היצירות שלימד, הייתה סוג של יכולת שמיעה וירטואוזית. אבל יכולת ההקשבה שלו לא הייתה תחומה רק למוסיקה, אלא אפיינה אותו בכלל מערכת היחסים שלו עם בני אדם באשר הם ובוודאי עם תלמידיו.

גישתו של ארז בשיעור פיתוח שמיעה הייתה סינופטית והצטיינה בשלוב וחבור הדיסציפלינות האחרות שלימד, ובהצבת אתגרים מחשבתיים - לעיתים לא פשוטים - לתלמידיו. במידה רבה המשיך ארז ללמד מקצוע זה ברוחו של פרופסור אבל ארליך המנוח, אחד המוסיקאים והמורים הדגולים שפעלו

בארצנו. אבל ארליך, למרות מוצאו היקי, היה אחד המורים הפחות מתודיים שהכרתי, אך כל שעור שלו היה חגיגה! ארז, שהיה אף הוא מבין תלמידיו בשנתיים שלמד באקדמיה בתל אביב, ספג ממנו את התובנה שהמורה הוא המסר, והפנים אותה לחלוטין. אצל שניהם היה חוש ההומור הנפלא תנא דמסיע שריכך מאד את אוירת השיעור וסייע רבות לשבירת המתח המלווה פעמים רבות שעורי פתוח שמיעה.

אכן יכולת ההוראה שלו הייתה חד פעמית. התחברו בו באופן יוצא דופן חכמת המוח וחכמת הלב. היה בו שילוב יוצא דופן בין העומק, הידע, הברק האינטלקטואלי והאסוציאטיביות השופעת לבין נדיבות הלב, סבלנות אין קץ ונתינה ללא גבול. וכל זאת בלי טיפה של פוזה, בניקיון דעת מוחלט, בצניעות גדולה ובמצפוניות שאיננה יודעת פשרות.

ארז בלט לא רק בזכות אישיותו המוסיקאלית אלא גם בזכות סגולותיו האנושיות הנדירות. הוא היה פשוט "מענטש" ללא כחל וסרק, ויעיד על כך האופן בו סעד את שולמית פיינגולד (מנהלת המדרשה למוסיקה שבמכללת לוינסקי, ת"א) בשנתיים האחרונות לחייה.

הוא תעב זיוף, כוחנות וכפייתיות. והטיף בעצם נוכחותו ואישיותו, לכנות, להתחשבות בזולת ולסובלנות. הוא לא יכול היה לשאת רגשות יתר דביקה אך ראה בהבעה רגשית אמיתית יסוד מרכזי בערכיותה של יצירה מוסיקאלית.

האהבה הרבה שהעניק לתלמידיו לא נשארה ללא תהודה ואף הם לא חסכו את אהבתם ממנו. די היה לראות את עשרות התלמידים שהגיעו להלווייתו בכדי להבין כמה משמעותי הייתה דמותו עבורם. עם היעלמותו חשו גם הם מיותמים, בדומה לבני משפחתו וחבריו.

ואבקש לסיים במספר מילים אישיות הלקוחות מדברי ההספד שנשאתי על קברו:

אני חש כאילו נגדע ממני חלק. אבדתי את הנפש המוסיקאלית התאומה שלי, את המוסיקאי הקרוב לי ביותר ואת האדם שאני כל כך אוהב. לא אוכל עוד להתקשר אליך ארז בשעות הערב המאוחרות ולשוחח איתך בהנאה עילאית אל תוך הלילה על סוגיה הרמונית או קונטרפונקטית בקטע של ביל אוואנס, סימפוזיה של מוצרט או שיר של סטיבי וונדר. להקשיב לתובנות שלך, המשכנעות כל כך, על פרק רביעייה מסוים של היידן, שוברט, ברהמס או בטהובן. ליהנות מהגישה שלך שהצטיינה באנליטיות חדה כתער, אבל כזו שאיננה מאבדת את ההקשר הרגשי אף פעם. גישה שהסתמכה על הקשבה עמוקה, מוסיקאליות טבעית ואנושיות חמה. וכמובן כל זאת בתוספת חוש ההומור הנפלא שלך העדין אך המושחז והאירוני. אני כבר כל כך מתגעגע, ארז.

אתה משאיר אחרריך חלל גדול, חלל שיהיה קשה למלא. אף פעם לא חשבת כי כך על הקשר בין משמעות המילה חלל כמבטאת מוות אנושי וחלל כמילה המייצגת ריק ואין פיסי. מותר המחיש לי קשר זה באופן כואב במיוחד. אני נפרד ממך היום לצערי אך אנצור את זיכרוך בלבי כל חיי.

יהיה זכרך ברוך.

In Memory of Dr. Erez Rappaport (1959 – 2009)

Menachem Weisenberg

Translated by: Eliya Fishman

Never in my worst nightmares did I ever imagine that I would one day write a eulogy in memory of Erez. Already a month has gone by since his passing and his absence is ever so present.

His death has left a very deep void in our lives. Indeed, there are other wonderful teachers for Ear Training, Music Theory and Music Analysis; but the way in which his lovely and radiant personality connected with these things created a unique and extraordinary teacher that can never be replaced.

Our paths first crossed in 1982, when he was a second-year student at the Tel Aviv Academy for Music, and I taught Harmony. I remember how after only the first lesson, he marveled at my teaching approach. I developed this approach through my own studies at Mannes College. The Academy in Tel Aviv was then, as it is now, a leading center of traditional harmonic thought and everything that was related to Schenkarian Analysis—an alternative approach—was either unknown to the students of the institution, or criticized and ridiculed.

When I departed from the Academy after only one year, Erez also left the institution and continued to study privately with me until 1985. We focused mainly on the same topics that we examined in the Academy, and also developed rhythmic skills. This was a time when I worked primarily with popular music, and jazz piano (in addition to classical piano). Erez was connected with every fiber of his being to these two areas. He arranged scores of American Standards, and Israeli songs as an integral part of his harmony studies on the keyboard. His relationship to foreign classical music was significant and most profound in addition to the exceptional world of canonical classical repertoire that he also loved.

In addition to studies in harmony, I tried to bring Erez closer to understanding contrapuntal aspects of the Schenkarian approach, and I remember the spark in his eyes and his gratitude when I loaned him Salzer and Schachter's wonderful book, entitled '*Counterpoint in Composition*'. He was extremely excited and grateful that a new and fascinating world was revealed to him. He sensed immediately that his intuitive hearing perfectly matched the approach represented in the book, only here he also received analytical tools that helped him say what he sensed in a natural and instinctive way, and to bring these things to awareness and recognition.

Erez was undoubtedly the most outstanding and brilliant of my students. His amazing musical perceptiveness, his high-quality taste, his intellectual abilities and unusual intelligence made it such that even in the period of his studies with me, a relationship developed simultaneously between us on two levels – teacher / student on one hand, and a colleague-to-fellow colleague on the other. It was clear to him and to me that he needed to complete his studies so that he could embark on an academic teaching career.

The most natural choice for him was to travel to Mannes to continue his studies, which is exactly what he did. Studies in New York and especially his meeting with Professor Carl Schechter were a most successful love story. Erez advanced his skills in every musical area and in his piano playing, and delved deeply into music theory and Schenkarian analysis, with Schechter and also under his own self-guidance.

Four years later, in 1989, after having received his Masters in Theory, Erez returned to Israel where he continued writing his doctoral dissertation under Professor Schechter, an undertaking that lasted until 2004. Schechter sees Erez's dissertation, "The Smoothing-Over of Formal Junctures as a Style Element in Mendelssohn's Instrumental Music" (October 2004) – as an exemplary work that he is very proud of. The long period of time in which the dissertation developed was symptomatic to Erez's relation to academic publicity. Writing the dissertation was very demanding for him, and it was the opposite of his personal and non-formal character. The need to dwell on the smallest details of the comments in the margins and the way they were written drove him out of his mind, and stopped any additional attempt to continue publishing analytical articles in respected journals. Erez wasn't interested in an academic career for its own sake, and disliked the idea of using articles as leverage for promotions. His modesty and great distaste for publicity were indeed obstacles with regard to promotion at the institutions where he worked.

Erez's personality was spiritual, and pure. It was pure and clean from every thought that didn't contribute to the experience of understanding the depths of music itself, and to attempting to instill this understanding in his students. Erez's greatest satisfaction was finding a pair of eyes and a pair of ears that deeply understood the insights and could truly experience these things the way he did, in a truly physical way.

Erez cherished spontaneity, and always left room for improvisation during the course of a lesson. He detested sterile formalism and didactic excess. Owing to his excellent memory, his rich imagination, and his sharp and brilliant sense of humor, he knew he could traverse any and every problem even if he only thought about it a few minutes prior to a lesson. He believed, and rightfully so, that as a natural musician, he would always know how to lead a lesson to a safe haven.

Dogmatism and strictness were foreign to Erez; he was always open to hearing ideas about pieces that he was well familiar with and even taught. On the other hand, Erez was very knowledgeable and decisive, and remained close to the music itself, adopting an approach that was practical, and not speculative. His infectious musical sensitivity assisted him in convincing skeptics of the righteousness of his claims.

Erez's ability to listen to the inner voices, and to the deep, skeletal dimensions of the pieces that he taught was a type of virtuoso hearing ability. His hearing ability wasn't bound only to music, but also characterized his relationships with people, regardless of who they were, and especially with his students.

Erez's approach in teaching Ear Training was synoptic, and excelled with the combining of and linking with other disciplines he taught, and in creating intellectual challenges (often not very simple ones) for his students. Erez teaching emulated the spirit of the late Professor Ehrlich, one of the great musicians and teachers of our

nation. But Ehrlich, despite his serious origins, was one of the least methodical teachers I knew, and every class of his was a delight! Erez, who was himself a student of his during the two years he studied in Tel Aviv, absorbed Ehrlich's insight that the professor is but the messenger. Both of them had senses of humor that lightened the atmosphere of the classroom and the tension that many times arose during Ear Training lessons.

Indeed, Erez's teaching skills were unique. Wisdom of the mind and wisdom of the heart connected within him in extraordinary ways. He had within him an extraordinary combination of depth, knowledge, intellectual brilliance, and generosity, infinite patience and boundless giving. All of this without even a hint of pretense, but with full and complete understanding, great modesty, and sound consciousness that knows no compromise.

Erez didn't stand out only because of his musical personality, but also because of his rare human qualities. He was simply a gentleman, who compassionately cared for Shulamit Feingold (Director of the School of Music at Levinsky College in Tel Aviv) during the last two years of her life.

He despised superficiality, aggressiveness, and compulsiveness. His presence and personality in themselves preached honesty, consideration for others, and tolerance, and in music, too, he regarded sincere emotional expression to be the central element of the work.

The great love that Erez gave to his students wasn't left without a resonance, and they indeed shared their love with him as well. Seeing the dozens of students who were present at his funeral was sufficient to understanding how meaningful he was to them. With his disappearance, they too felt abandoned, just as his family and friends.

I wish to conclude with a few personal words from the eulogy that I delivered at his grave:

I feel as though a part of me has been severed. I have lost my musical soul mate, the musician closest to me, and the man that I so loved. No longer will I be able to call you, Erez, in the late evening, and chat late into the night with great pleasure about the types of harmonic or contrapuntal passages of Bill Evans, a Mozart symphony, or a song by Stevie Wonder. To listen to your insights, so convincing, on a certain Hayden quartet piece, Schubert, Brahms or Beethoven. To enjoy your approach that excelled in its razor-sharp analysis, but that never lost its emotional context; that relied upon deep listening, natural musicality and warm compassion. And, of course, all this in addition to your wonderful sense of humor that is gentle yet sharp and ironic. I already miss you so much, Erez.

You leave behind you a great void, an emptiness that will be difficult to fill. Never before have I thought of the connection between the word 'emptiness' as an expression of personal death, and 'emptiness' as a word to represent empty, without physical presence. Your death has illustrated this relationship to me in a very painful way. I part from you today with great sadness, but I will guard your memory within my heart for the rest of my life. Blessed be your memory.